

Mozgásterápia mint kiegészítő terápia a beszédfejlesztés terén

Gyógypedagógiai intézményünkben (ahol értelmileg akadályozottakat tanítunk) nyolc éve foglalkozunk intenzív mozgásfejlesztéssel (Alapozó terápia), amely tapasztalataink szerint pozitív hatással van a tanulók beszéd- és személyiségfejlődésére. Az alábbiakban ezeket az összefüggéseket szeretném körvonalazni.

Nyolc évvel ezelőtt kizárólag iskoláskorú Down-szindrómás gyermekeknél kezdtem el alkalmazni a terápiát, mivel a tünetek alapján feltételezhető volt, hogy a módszer pozitív változásokat indít el. A későbbiekben ezt a kollégák, és én is egybehangzóan igazolva láttuk. Ekkor még nem mértük (sajnos) ezeket a pozitív változásokat. Később, hároméves idő intervallumú kísérleti jelleggel vezettük be a második osztályban. A csoport összetétele ekkor már heterogén volt, és kilenc gyermekre terjedt ki.

Szerettük volna megtudni, hogy gyermekeink esetében milyen hatásfokkal „működik” az Alapozó terápia, hiszen a terápia nem az értelmileg akadályozottságot célozza meg eredetileg, de mint konduktor és gyógypedagógus tudom, a mozgás fejlődése, fejlesztése az értelmi erők kibontakoztatásának egyik fontos kritériuma. Ezért mielőbb szükségesnek tartottam a cselekvésbe ágyazott gondolkodás beindítását, az egész pszichoszomatikus-pszichomotoros fejlődés speciális megsegítését. A gyógypedagógia szemléletében alapvető a meglévő képességstruktúrák maximális kihasználása, e képességek begyakorlása és az automatikussá válásuk felé való törekvés.

Az Alapozó Terápia is a képesség–készség–automatizáció irányt követi a mozgásfejlesztésben. A terápia mint komplex fejlesztő eljárás számos területen igyekszik pozitív eredményeket elérni. A terápia alkalmazható Marton-Dévényi Éva szerint:

- Anyanyelvi készséghiányos gyermekeknél, olvasás- vagy írásproblémával küzdő iskolásoknál (dyslexiások, dysgraphiások).
- Megkésett vagy hibás beszédfejlődésű, dyslexiaveszélyeztetett, esetleg mozgásfejlődésükben elmaradt óvodásoknál.
- Túlmozgásos/figyelemzavaros gyerekeknél.
- Enyhe fokban értelmi fogyatékos gyerekeknél (tanulásban akadályozottak).

Mint a fentebb leírtakból kiderül, NEM az értelmileg akadályozottakra dolgozták ki az Alapozó terápiás fejlesztést, DE a módszer jellemzői ezen a területen is okot adtak a reményre!

Nézzük ezeket a tulajdonságokat:

- fejlődéstani szemlélet: a tünet csak egy hibás vagy megrekedt fejlődés eredménye, a gyereket a megrekedés pontjáról az eredeti élettani úton kell továbbsegíteni;
- a megrekedés megoldását terápiás regresszióval idézi elő;
- mozgásformákkal (5-16 éves korig);
- megfelelő számú ingerreakció;
- konduktív terápia (vezetett, irányított).

Kísérletünk elkezdésekor az Alapozó Terápiák szakmai anyagain túlmenően Porkolábné Balogh Katalin munkásságából merítettünk. Az ő

elméleti és tapasztalati eredményeit vettük figyelembe, valamint azt, hogy iskolánk tanulói is ugyanazokon a biológiai fejlődési szakaszokon haladnak keresztül (az értelmi és egyéb akadályozottságuk ellenére), mint bármely kortársuk. Ezeken túl a Down-szindrómásoknál megtapasztalt empirikus eredmények ösztönöztek arra (az utánzó képességük mint erősség), hogy elindítsuk az Alapozó terápiát mint speciális fejlesztési formát.

A mozgásfejlesztésben található meg a tényleges érintkezés a testi, értelmi és szociális fejlődési vonal befolyásolásában. „Életkorilag a legadekvátabb tevékenységi formában – a mozgásban – gyakorolhatja az életkorra specifikus énfunkciókat: éntudat, autonómia, kompetencia és kooperációra való alkalmasság.” (Porkolábné B. K.)

A mozgás fejlesztő hatásáról Piaget és Porkolábné B. K. munkásságából kiemelnek néhány, a kísérlet szempontjából fontos megállapítást:

- az értelmi műveletek forrását a ténylegesen elvégzett motoros műveletekben jelöli meg,
- a kognitív térkép – önindította mozgásos tapasztalatok és azok eredményeként létrejött környezeti változás közötti összefüggés és az első értelmi művelet ok-okozati összefüggések felismerése, a kauzalitás is motoros eredetű,
- a mozgás bír a legnagyobb transzferhatással, mozgáson keresztül alakítjuk a testsémát, fejlesztésén keresztül jutunk a térirányok kialakításához,
- a mozgás a gyermek alapvető életmegnyilvánulása, legtermészetesebb módon ezen keresztül fejleszhető.

Különösen fontosak a fenti megállapítások az értelmileg akadályozott gyermekek személyiségének kibontakoztatásánál.

A hároméves Alapozó Terápiás kísérletünkben két összesítésben szemléltetem eredményeinket.

Bognár Alíz: Alapozó Terápia fejlesztő hatásának vizsgálata értelmileg akadályozottak körében című szakdolgozatában olvasható (2007, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Szak.), hogy a három felmérés során hány százalékkal növekedett a teljesített feladatok száma a vizsgált csoportban.

Egy tanéven belül a teljesített feladatok csupán 4%-kal növekedtek, ám ez másfél év alatt 15%-ra emelkedett. Ha a százaléktérket százalékpontként vizsgáljuk, akkor a pozitív változás 25%-os. Ugrásszerű változás a három felmérés értékeit figyelembe véve az összetett utasítások követése, és a jobb-bal irányok ismerete területén tapasztalható. Lassú, de egyenletes javulás látható az egyszerű utasítások végrehajtása területén. A „testséma-tájékozódás

a saját testen” témakörében minimális ingadozás érzékelhető a három felmérés alapján. A legnagyobb kilengés a pusztán mozgásos jellegű szimmetrikus mozgásminták kivitelezése terén tapasztalható (regresszió, dominancia kialakulása vagy mindkettő?).

A kísérlet befejezése utáni vizsgálat a beszéd- és személyiségfejlődésben az alábbi eredményeket mutatta.

A kilenc tanulóból az öt nem beszélő közül:

- két esetben tapasztaltuk a belső beszéd beindulását (annak ellenére, hogy mindkét esetben organikus elváltozások nehezítették a beszéd kialakulását)
- egy esetben a beszéd adekvát megjelenését (autisztikus),
- egynél „indulati” beszédet (amely erős indulati készletéskor jön elő, de adekvátan, hibátlan ragozásban, tömondatokban beszél ekkor),
- egynél személyhez kötődő kapcsolatban egyszerű tömondatos megfogalmazások, szavak, esetenként egyszerű énekek.

A további négy, már beszélő gyermeknél:

- egynél autisztikus (visszakérdezős) beszéd helyett rövid mondatokat összekapcsolva mondja el az eseményeket, történéseket,
- egy magabiztosan, kifejezően beszél, ritkán lehet zavarba hozni – személyiségfejlődése igen markáns lett! (súlyos pszichés és magatartási problémával küzd)
- egynél egyenletes fejlődés minden téren (CP-s: központi idegrendszeri sérülés, vagy mozgássérülés), írás-olvasás alapjainál tart.
- egynél magatartásában a dühkitörések megszűntek, szabályokat betart, és érzelmei adekvátak. Ennek megfelelően alakult beszédstruktúrája is.

A kísérletben részt vevő szakemberekkel mi is azon az állásponton vagyunk, hiszen gyermekeink több irányú fejlesztésben vettek részt a vizsgálat ideje alatt, hogy „tisztá adatokat sohasem fogunk tudni terápiánk hatásáról, csak azt tudhatjuk meg, hogy az életük természetes helyzetében élő gyermekeinknél mennyire segített a terápia együttesen a többi segítséggel.” (Marton-Dévényi Éva)”

Oroszné Kosik Gabriella

Felhasznált irodalom:

- L. Acredolo, S. Goodwyn, D. Abrams: Babajelek (Bp. 2007.)
- Bognár Alíz: Alapozó Terápia fejlesztőhatásának vizsgálata értelmileg akadályozottak körében (Szakdolgozat-2007, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Szak)
- Dr. Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai Alapismeretek (Bp. 2000.)
- Kajáry Ildikó (szerk.): Tanulmányok az értelmileg sérült gyermekek nevelése és oktatása témaköréből (Bp. 2005)
- Dr. Marton - Dévényi Éva: Alapozó Terápiák (Bp. 2000.)
- Dr. Marton - Dévényi Éva: Tapasztalataink és Tanulságaink az Alapozó Terápiában (Bp.2003.)
- Dr. Marton - Dévényi Éva – Jordanidisz Ágnes: Az Alapozó Terápia hatása (Bp. 2005.)
- Martonné Tamás Márta (szerk.): Fejlesztő pedagógia (Bp. 2002. ELTE Eötvös Kiadó)
- Németh Erzsébet - S. Pintye Mária: Mozdul a szó... (Súlyosan akadályozott beszédfejlődésű gyerekek korai integratív fejlesztése) (Bp.1995.)